

«ЖАҢЫ МЕДИА-ТЕХНОЛОГИЯЛАР ТАРЫХ МУГАЛИМИНИН КЕСИПТИК
ИШМЕРДИГИНЕ» АТАЙЫН КУРСУНУН ТҮЗҮЛҮШҮ ЖАНА МАЗМУНУ

СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ СПЕЦКУРСА «НОВЫЕ МЕДИА-ТЕХНОЛОГИИ
В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ ИСТОРИИ»

Аннотация: Бул макалада Жогорку окуу жайларындагы даярдалып жаткан – келечектеги тарых мугалиминин маалыматтык компетенцияларга ээ болушу жана аларды келечекте педагогикалык ишмердүүлүгүндө практика жүзүндө жана окуу процессин уюштуруунун белгилүү дидактикалык принциптерин ишке ашырууда иш жүзүндө колдоно билүүсү каралган.

Аннотация: В этой статье рассматривается подготовка в высших учебных заведениях учителей истории, которые будут владеть информационными компетенциями и знаниями применения учебном процессе основных дидактических принципов.

Annotation: This article focuses on training in higher education history teacher, buyout will hold information competence and knowledge application training process basic didactic principles.

Түйүндүү түшүнүктөр: пропедевтикалык, парадигмаларын, когнитивдик, ишмердиктик, аксиологиялык компоненттер, приоритеттер, мотивациялоо, модификациялоо

Ключевые слова: пропедевтика, парадигмы, когнитивный, деятельностный, аксиологические компоненты, приоритеты, мотивация, модификация.

Key words: propedeutics, paradigm, cognitive, activity, axiological components, priorities, motivation, modification

Орто мектептерде жаңы медиа-технологияларды иштеп чыгуу боюнча техникалык мүмкүнчүлүктөрү түзүлгөнү менен мектеп мугалимдерин ЖМТды иштеп чыгуу көндүмдөрүн калыптоо боюнча атайын курсту иштеп чыгуу зарылчылыгы келип чыгат.

И.Г. Захарова белгилегендей билим берүү процессиндеги негизги проблема профессионалдуу педогогдорду даярдоо экени дүйнөлүк тажрыйба көрсөтүп турат [1]. Жогорку окуу жайларынын окутуучулары жана мектептин келечектеги мугалимдери жөн гана педагогика психология, фундаменталдуу билимдер (математика, химия, биология, тарых, литература ж.б.) боюнча гана билим албастан, маалымат технологиясын дагы камтыш керек. Ошондуктан, келечектеги педагог жаңы медиа-технологияларды өздөштү-

рүү багытында даярдалышы зарыл. Жаңы муундагы педагог жаңы маалымат технологияларды конкреттүү дисциплинаны окутууда пайдалана алышы керек.

Орто мектептин болочок тарых мугалимдерин жаңы медиа-технологияларды иштеп чыгуу боюнча даярдоого компетенттүү мамиленин ылайыктуулугун Чистов В.В., Гафнер В., А.А. Дедюхинанын [2,3,4,] эмгектеринде чагылдырылган. Бул концепция боюнча, дисциплиналардын ар бир блогун (жалпы маданий, медициналык-биологиялык, психологиялык-педогогикалык жана предметтик) окутууда, мазмунга жараша, информатика жана маалыматтык технологияларга байланышкан суроолор каралууга тийиш, ал эми орто мектепте жаңы медиа-технологияларды иштеп чыгуу боюнча адистик даярдык кошумча атайын курстун киргизилишин талап кылат. Бул маселени ишке ашырууда даярдоо процесси бир нече этапка бөлүнөт. Биринчи этап – пропедевтикалык, ал студенттердин билим берүүчүлүк иши, ой жүгүртүүнү өнүктүрүү, өз алдынча таанып-билүүчүлүк ишмердиктин көндүмдөрүн калыптандыруу менен байланыштуу. Негизги иш студенттердин маалымат менен иштөө, маалыматтык жаңы технологияларга көнүшүү билимдерин калыптандырууга багытталган. Экинчи этап негизинен кесиптик, ал предметтердин көпчүлүгүндө компьютердик техниканы колдонууга багытталган. Үчүнчү – адистик – этапта – эки багыт боюнча методикалык дисциплиналар окутулат: жаңы медиа-технологияларды иштеп чыгуу мүмкүнчүлүктөрүн жана тарых сабактарында колдонуу методикасын иликтөө; Кыргызстандын тарыхы курсу боюнча ЖМТды окутуу суроолорун кароо мүмкүнчүлүктөрү.

Жаңы медиа-технологияларды (ЖМТ) иштеп чыгууга тарых мугалимдерин кесиптик даярдоонун оптималдуу мазмунун жана структурасын түзүү үчүн төмөнкү иш чараларды аткаруу зарыл:

- жаңы медиа-технологияларды иштеп чы-

гуу боюнча атайын курсту түзүүнүн парадигмаларын жана мамилелерин иликтөө максатында орто мектепте жаңы медиа-технологияларды иштеп чыгуунун азыркы абалын анализдөө;

- коомдук суроо-талапты иликтөө максатында тарых мугалимдерин даярдоо жана кайра даярдоо системасын анализдөө;

- тарых мугалимине жаңы медиа-технологияларды иштеп чыгып педагогикалык ишмердүүлүктө колдонуу үчүн зарыл болгон кесиптик ишмердигиндеги сапаттык жаңы түзүлүштөрдү аныктоо;

- даярдоонун мазмунун тандоонун принциптерин иштеп чыгуу;

- даярдоо мазмунун оптималдаштыруу жана структураны, мазмунду “Тарых мугалиминин кесиптик ишмердүүлүгү” атайын курстардын тизмеси түрүндө долбоорлоо.

“Жаңы медиа-технологиялар тарых мугалиминин кесиптик ишмердигинде” курсунун мазмунун үч негизги компонентин бөлүп алууга болот: когнитивдик, ишмердиктик, аксиологиялык компоненттер.

Когнитивдик компонент – бул баарыдан мурда “Тарых мугалиминин кесиптик ишмердүүлүгү” курсунун мазмунуна салынган предмет боюнча системалуу билимдер. Бул компонентке ылайык, курстун мазмунун билимдин түрлөрүн камтыйт:

- негизги түшүнүктөр жана терминдер, алар күнүмдүк турмушту да, илимий билимдерди да чагылдырат;

- өз идеяларын далилдөө жана коргоо үчүн зарыл болгон турмуштук жана илимий фактылар;

- маалыматтын негизги мыйзамдары;

- илимий билимдердин системасын камтыган теориялар;

- илимий ишмердиктин ыкмалары жөнүндө, таанып-билүүнүн методдору жөнүндө билимдер;

- баалоочулук билимдер, мамиленин нормалары жөнүндө билимдер.

Ишмердиктик компонент адамзат тарабынан иштелип чыккан билимдерди, башкача айтканда билгичтиктерди жана көндүмдөрдү колдонуу тажрыйбасын өздөштүрүүнү камтыйт. “Жаңы медиа-технологиялар тарых мугалиминин кесиптик ишмердигинде” курсунун мазмуну мугалимге зарыл болгон да спецификалык да билгичтиктерди жана көндүмдөрдү өнүктүрөт.

Мазмундун аксиологиялык компоненти тарых дисциплинасынын курсу аркылуу калыптандырууга тийиш болгон баалуулуктар системасын камтыйт. Баалуулуктар деп “объектилердин жана кубулуштардын, ошондой эле теориялардын жана идеялардын маданияттын өнүгүшү-

нүн коом тарабынан шартталган приоритеттерине ылайык сапаттын эталону жана идеал катары кызмат кылган касиеттерин” түшүнөбүз [5].

Бул баалуулуктарды болочок тарых мугалимдеринде калыптандыруу өзгөчө маанилүү, анткени ал өсүп келе жаткан муунду бул баалуулуктар менен мектеп курагынан баштап багыттап алат.

Кыргызстандын тарыхы боюнча базистик билимдерди калыптандыруу үчүн зарыл болгон теориялык база Билим берүүнүн мамлекеттик стандартында аныкталган болсо, мугалимдин кесипте маанилүү сапаттарын өнүктүрүү жана мугалимдик кесипке мотивациялоо атайын технологиялардын түзүлүшүн талап кылат, ал эми мугалимди практикага багытталган кесиптик ишмердикке даярдоонун милдеттерин чечүү курстун мазмунун модификациялоону талап кылат.

В.С. Леднев билим берүүнүн мазмунун “инсандын касиеттерин жана сапаттарынын прогрессивдүү өзгөртүү процессинин мазмуну, анын зарыл шарты болуп уюшкан ишмердик эсептелет [6] деп карайт. В.В. Краевскийдин билим берүү мазмуну концепциясынын негизги идеялары анын эмгектеринде толук чагылдырылган. В.С. Ледневдин да, В.В. Краевскийдин да негизги теориялык жоболору курстун алдына коюлган милдеттерге үндөш.

Билим берүү мазмуну теориясынын негизги жоболоруна жана мазмунду куруунун жаңы принциптерине таянып, ошондой эле иштелип чыгып жаткан эксперименталдык курстун спецификасын эске алып, курстун мазмунун түзүүнүн негизги принциптерин аныктайбыз. Аларга:

- 1) мазмундун бардык элементтеринде жана максаттардын жыйындысынын бардык деңгээлдеринде шайкештик принциби;

- 2) билим берүүнүн мазмунун структуралык бүтүндүгү принциби;

Бул принциптер төмөндөгүдөй чечмеленет:

1. Мазмундун бардык элементтеринде жана атайын курстун алдында коюлган милдеттердин жыйындысынын бардык деңгээлдеринде шайкештик принциби. Бул принципке ылайык, курстун мазмуну төмөнкүлөрдү камтууга тийиш:

- жаңы медиа-технологиялардын теориялык негиздеринин элементтери;

- болочок мугалимге окуучуларды жаңы медиа-технологияларды иштеп чыгууга даярдоо үчүн да, билим берүү мекемелеринин базасында кесиптик ишмердикти ишке ашыруу үчүн да зарыл болгон, мазмундун прикладдык мүнөздөгү элементтери.

2. Билим берүү мазмунун структуралык бүтүндүгү принциби. “Бул принциптин маңызы, - В.В. Краевский белгилейт, - ар бир окуу предметинин түзүлүшүнө жана бардык окуу мате-

риалдарын мамиленин бүтүндүгүн камсыз кылууда турат” [7].

Кыргызстан тарыхы курсу боюнча жаңы медиа-технологияларды мектепте иштеп чыгуунун ар кандай аспектилерин талдоонун негизинде төмөндөгүдөй бөлүүгө болот:

- биринчи аспект, компьютер – окуп үйрөнүү объектиси. Бул мектепте “Информатика жана эсептөө техникасынын негиздери” курсун окутууда мүнөздүү;

- экинчи аспект, компьютер – окутуунун каражаты. Компьютерди бул учурда “Информатиканын жана эсептөөнүн техникасынын негиздери” курсун окутууда колдонуу менен эле бирге, башка сабактарды окутууда да колдонулат (электрондук окуу куралдары, окутуу программалары, тренажерлор, тесттер, мультимедиялык энциклопедиялар ж.б.у.с.);

- үчүнчү аспект, компьютер – окуу маселелерин моделдештирүү, бул же тигил предметтик областы изилдөө инструменти катары каралып жана ошону менен бирге эле окуу процессин чыгармачыл нукка салат.

Азыркы балдардын көз карашы боюнча мектептин окуу жана окуудан сырткары ишмердүүлүгүндө жаңы медиа-технологияларды колдонуу табигый нерсе болуп калды. Аتكени, окутуу процессинде Кыргызстан тарыхы курсу боюнча жаңы медиа-технологияларды иштеп чыгууда, окуу процессин интенсивдештирүүгө, окуучуларга индивидуалдуу жана дифференциалдуу мамиле кылууга, билимди өз алдынча алуунун ыкмаларын өздөштүрүүгө, маалыматтык коомдун шарттарына окуучуну даярдоого көмөк көрсөтөт.

Өзүнө телевизордун, видеомагнитофондун, китептин мүмкүнчүлүктөрүн камтыган жана керектүү сабактарды иштеп чыгуу үчүн ар кандай программаларды камтыган азыркы жаңы медиа-технологиялар, окуу процессин уюштуруучу калыптанган каражаттардан кээ бир көрсөткүчтөр боюнча педагогикалык мүмкүнчүлүктөр жогору.

Тарых мугалимдерине эффективдүү окутуу каражаты катары азыркы учурда жаңы медиа-технологиялар менен окутуу.

Массалык мектеп практикасында инновациялык билим берүүнүн технологияларын жана методикаларын, ошондой эле окуу процессинде жаңы медиа-технологияларды кеңири ишке киргизүүнүн натыйжасы, тарых мугалимдерин даярдоого өзгөчө көңүл бурулушун айкындайт. Бул шартта тарых мугалимдеринин сапаттуу даярдалышына талаптар жогору коюлат.

Ошону менен бирге эле, педагогикалык кадрларды даярдоо системасында билим берүүнүн өнүгүшүнө таандык болгон объективдүү тенденциялар эске алынбай келет:

- окутуунун максаттарын коюуда жана жыйынтыктарын баалоодо диагноздордун өсүшү;

- азыркы талапка жооп берген педагогикалык технологияларды колдонуунун негизинде окутуунун интенсивдүүлүгүн өстүрүү;

- билим берүүнүн стандарттарын жана аларды ишке ашыруучу окуу методикалык модулдарды иштеп чыгуу;

- окуу курстарын, билим берүүнүн түрлөрүн, тепкичтерин жана мекемелерин интеграциялоо жана дифференциациялоо;

- билим берүүнүн жекече чыгармачыл башатын чыңдоо.

Жогорку окуу жайларында тарых мугалимдерин даярдоонун тажрыйбаларын анализдөө негизинде, студенттерди, окутууну өркүндөтүү боюнча төмөндөгүдөй тенденцияны байкаса болот:

- педагогикалык билимдин педагогика-психологиялык жана социалдык багыты;

- келечектеги мугалимдин тренинг түрүндөгү сабактардын негизинде маектешүүгө практикалык даярдыгы;

- педагогикалык практиканы реформалоо;

- практикага багытталган окутуунун формаларын колдонуу;

- маалыматтык технологияларды колдонуу;

- студенттердин өз алдынча даярдануусуна талаптардын жогорулашы.

Келечектеги мугалим коомдо активдүү аракеттенип жашоого, жаңы медиа-технологиялардын баардык мүмкүнчүлүктөрүн маданияттуу колдонууга даяр болушу керек. Жаңы муундагы педагог, конкреттүү дисциплинанын максаттарына жана мазмунуна дал келген жаңы медиа-технологиялардын каражаттарын тандап алууну билиши зарыл. Демек, тарых мугалимдерин даярдоо процессинде “Жаңы медиа-технологиялар тарых мугалиминин кесиптик ишмердигинде” аттуу атайын курсту киргизүү зарылдыгы келип чыгууда.

“Жаңы медиа-технологиялар тарых мугалиминин кесиптик ишмердигинде” курсу дисциплиналар аралык предмет болуп, анда педагогика-психологиялык, предметтик-методикалык жана технологиялык бөлүмдөрү так чагылдырылышы керек. Мындан курстун максатын жана маселелерин аныктоого болот. Курстун максаты - жаңы медиа-технологиялардын каражаттарын окуу процессинде иштеп чыгуудагы келечектеги мугалимдин билим, билгичтик жана көндүмдөрүнүн системасын калыптандыруу. Курстун маселелери:

- педагогикалык технологиянын дидактикалык, педагогика-психологиялык жана методикалык негиздери менен маалыматтык жана жаңы медиа-технологиялардын каражаттарынын функционалдык мүмкүнчүлүктөрүнүн бири-бирине

болгон байланышын ачып көргөзүү;

- студенттерди келечектеги педагогикалык ишмердүүлүгүндө маалыматтык жана жаңы медиа-технологиялардын каражаттарын иштеп чыгууну билүүгө окутуу;

- окуу жана окуудан сырткары ишмердүүлүктөрдө ар кандай түрдөгү окуу сабактарын өтүүдө маалыматтык жана жаңы медиа-технологиялардын каражаттарын иштеп чыгуунун азыркы ыкмалары жана методдору менен тааныштыруу.

Студенттерди окутууну өркүндөтүүнүн бирден-бир тенденциясы, жаңы медиа-технологияларды иштеп чыгуу болуп эсептелет. “Кыргыз Республикасынын өнүгүшү үчүн маалыматтык-коммуникациялык технологиялар” аттуу улуттук стратегияда бирден-бир негизги багыттар катары билим берүү мекемелеринин баардык деңгээлдеринде информатиканы окутуунун билим берүү стандарттарын иштеп чыгуу жана киргизүү, компьютерлештирилген окутуу технологияларын киргизүү, мектептерди толук компьютерлештирүү, билим берүүнү маалыматташтыруу, жалпы минималдуу компьютердик сабаттуулукту камсыздоо болуп эсептелет. [8].

Демек билим берүү реформасы азыркы дүйнөдө болуп жаткан структуралык өзгөрүүлөргө негизделип, адистерди даярдоодо жаңы багыттарды талап кылат. Азыркы учурда билим берүү мекемелери жетиштүү санда компьютерлер менен камсыз болуп, жаңы проблемаларды камсыз кылды деп айтсак болот. Бул проблема – компьютер менен иштегенди жөн гана билбестен, жаңы медиа-технологиялардын иштеп чыгуу методикасын билген педагогикалык адистердин жетишсиздигинде.

Ушуга байланыштуу келечектеги мектептин мугалимдерин жана жогорку окуу жайлардын окутуучуларын окутууда, тандап алган кесибиндеги педагогика жана психологиядагы фундаменталдык билимдерге гана карабастан, жалпы маданиятка, анын ичинде маалыматтык маданиятка дага таянышы актуалдуу болууда. Демек маалыматтык жана коммуникациялык технологиялардын алкагында педагогикалык кадрларды даярдоону өнүктүрүү мезгилдин талабы болуп калды.

Компьютердик программаларды жана аларды колдонуунун педагогикалык методдорун түзүп чыгуу, жөн гана методиканы компьютердик программалоо тилине которуп коюу эмес. Азыркы учурдун талабы билим берүү системасын компьютерлештирүү жана маалыматташтыруу концепциясынын негизинде, окутуунун технологиясын иштеп чыгуу.

Чыгармачылыкты өнүктүрүүгө көмөк көрсөткөн жаңы медиа-технологияларды иштеп чыгуу ыкмалары көптөп саналат, тактап айтканда компьютердик моделдештирүүдөн жана виртуалдык эксперименттеди коюудан баштап, жаңы терминологияларды өздөштүрүүгө чейин. Мунун берүүнүн методикасында ишке ашаарын педагогикалык практика көрсөтүп турат. Педагогиканын өнүгүшү, компьютердик жана жаңы медиа-технологияларды иштеп чыгууда, ой-жүгүртүүгө, акыл эске көңүл бурууга, элестетүүгө, окуучунун өзүн-өзү баалоосуна, өзүнүн иш-аракеттерин пландоого, окуу ишмердүүлүгүнүн мотивациялык компонентине багыттуу таасир этүү мүмкүнчүлүктөрүн колдонот.

Массалык мектеп практикасына иновациялык билим берүүнүн технологияларын жана методикаларын, жана ошондой эле окуу процессинде жаңы медиа-технологиялардын каражаттарын (ЖМТК) кеңири ишке киргизүүнүн натыйжасы, тарых мугалимдерин даярдоого өзгөчө көңүл бурушун аныктайт. Бул шартта тарых мугалимдеринин сапаттуу даярдалышына талаптар жогору коюлат. Демек тарых мугалимдерин даярдоо процессинде атайын курстардын киргизилиши мезгилдин талабы.

Бул курсту окуунун жыйынтыгы – келечектеги тарых мугалиминин маалыматтык компетенцияларга ээ болушу жана келечектеги педагогикалык ишмердүүлүгүндө практика жүзүндө колдоно билүүсүндө. Маалыматтык компетенцияга ээ болуу, окуу процессин уюштуруунун белгилүү дидактикалык принциптерин ишке ашырууга, мугалимдин ишмердүүлүгүн жаңы мазмун менен байытып, анын негизги окутуучу, тарбиялоочу жана өнүктүрүүчү функцияларына көңүл бурулушун камсыз кылат.

Адабияттар:

1. Захараова И.Г. Информационные технологии в образовании /И.Г. Захарова.- М.:Академия, 2007. С.3.

2. Чистов В.В. Как начинать освоение информационных технологий? /В.В. Чистов //Преподавание истории в школе. – 2007.- №2 – С.9-13.

3. Гафнер В. Информационная пассивность учителя /В. Гафнер //Народное образование. – 2005.- №2. – С.235-239.

4. Дедюхина А.А. ИКТ- компетентность педагога и принципы ее формирования в условиях педагогического колледжа /А.А. Дедюхина //Дистанционное и виртуальное обучение. – 2008. - №8. – С.47-50.

5. Иванова Е.В. Формирование информационной компетентности-важнейшая задача профессиональной подготовки учителя /Конгресс

конференций “Информационные технологии и образование” <http://www.ito.su /2003/II/3/II-3-33-7.html>

6. Леднев В.С. Содержание образования: сущность, структура, перспективы.-2-е изд., перераб.-М.:Высшая школа,1991.-224с.

7. Краевский В.В. Содержание образования: вперед к прошлому. – М.: Пед.общ-во Рос-

сии,2000.-36с.

8. Указ Президента Кыргызской Республики от 10 марта 2002 года УП №0 национальной стратегии “Информационно-коммуникационные технологии для развития Кыргызской Республики”.